

การศึกษาผลกระทบทาง เศรษฐกิจจากการดำเนินงานกิจการอุตสาหกรรม
ในเมือง เชียงใหม่ที่มีต่อพื้นที่ชนบท

นางสาว วลภา ชวาลภาฤทธิ์

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญา การวางแผนภาคและเมือง มหาวิทยาลัย

ภาควิชาการวางแผนภาคและเมือง

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

พ.ศ. 2530

ISBN 974 - 567 - 689 - 6

ลิขสิทธิ์ของบัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

012811

10293735

The Study of Economic Impact Generated by
Industrial Enterprises in Urban Chiang Mai on
Its Rural Areas

Miss Walabha Chavalbharith

This Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Urban and Regional Planning
Department of Urban and Regional Planning

Graduate School
Chulalongkorn University

1987

ISBN 974 - 567 - 689 - 6

หัวข้อวิทยานิพนธ์

การศึกษาผลกระทบทาง เศรษฐกิจจากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรม
ในเมือง เชียงใหม่ที่มีต่อพื้นที่ชนบท

โดย

น.ส. วัลภา ช่วาลภาฤทธิ์

ภาควิชา

การวางแผนภาคและเมือง

อาจารย์ที่ปรึกษา

ผู้ช่วยค้ำสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล

บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหา วิทยาลัย อนุมัติให้รับวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ เป็นส่วนหนึ่ง
ของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต

[Signature]
.....คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย
(ค้ำสตราจารย์ ดร.ถาวร วีระราษฎร์)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

[Signature]
.....ประธานกรรมการ
(รองค้ำสตราจารย์ ดร.เกียรติ จิวะกุล)

[Signature]
.....อาจารย์ที่ปรึกษา
(ผู้ช่วยค้ำสตราจารย์ ดร.ดารณี ถวิลพิพัฒน์กุล)

[Signature]
.....กรรมการ
(รองค้ำสตราจารย์ ศักดิ์ชัย ศรีนทร์ภาณุ)

[Signature]
.....กรรมการ
(ผู้ช่วยค้ำสตราจารย์ ดร.ประสัจจ์ คำคุณตะสังข์)

หัวข้อวิทยานิพนธ์ การศึกษาผลกระทบทาง เศรษฐกิจจากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมใน
เมือง เชียงใหม่ที่มีต่อพื้นที่ชนบท
ชื่อผู้ผลิต น.ส. วรฉภา ชั่ววลาภาฤทธิ์
อาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ฤทธิพิพัฒน์กุล
ภาควิชา การวางแผนภาคและเมือง
ปีการศึกษา 2529

บทคัดย่อ

ผลกระทบทาง เศรษฐกิจของ เมืองที่มีต่อพื้นที่ชนบท สามารถพิจารณาจากความสัมพันธ์
ของกิจกรรมทางอุตสาหกรรมที่มีต่อกันระหว่าง เมืองกับชนบท โดยเฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรมที่
ทำรายได้ให้กับพื้นที่ชนบท การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมในเมืองจะก่อให้เกิดผลกระทบหรือราย-
ได้ในพื้นที่ชนบท โดยการจ้างแรงงานและการซื้อปัจจัยการผลิตประเภทอื่น เช่น วัตถุดิบจากชนบท
การวิจัยครั้งนี้จึงมีวัตถุประสงค์เพื่อพิจารณาว่า ผลกระทบทาง เศรษฐกิจของ เมือง เชียงใหม่ที่มีต่อ
พื้นที่ชนบทจะเป็นประโยชน์ต่อชนบทหรือไม่ โดยพิจารณาจากผลกระทบทาง เศรษฐกิจที่เกิดจาก
การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมในเมือง เชียงใหม่ที่มีต่อพื้นที่ชนบทโดย เฉพาะอย่างยิ่งอุตสาหกรรม
ที่ผลิตเพื่อสนองความต้องการของการท่องเที่ยว ซึ่งเป็นอุตสาหกรรมที่ทำรายได้ให้กับจังหวัด
โดยจะพิจารณาผลกระทบในรูปของรายได้ (รายได้ทางตรง/รายได้ทางอ้อม/และรายได้ที่เกิด
จากการใช้จ่ายรายได้ทางตรงและทางอ้อม) ที่เกิดขึ้นในชนบทซึ่งเป็นผลมาจากการใช้จ่ายของ
โรงงานอุตสาหกรรม ผู้อยู่อาศัยในเมือง และชาวบ้านโดยผ่านกระบวนการทำงานของตัวคนทรี
และทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ โดยใช้ระยะเวลาการเดินทางจากเมือง (30 นาที/60 นาที/และ
90 นาที) เป็นเกณฑ์ในการแบ่งพื้นที่ชนบทออกเป็น 3 โซน

ผลการวิจัยปรากฏว่า การดำเนินกิจการอุตสาหกรรมในเมือง เชียงใหม่สามารถก่อ
ให้เกิดผลกระทบที่เป็นประโยชน์หรือผลการแพร่ขยายต่อพื้นที่ชนบท เนื่องจากการใช้จ่ายของ โรง-
งานอุตสาหกรรม ก่อให้เกิดรายได้ในพื้นที่ชนบทโซน 1 มากกว่ารายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่เมือง
เชียงใหม่ นอกจากนี้แล้ว ปริมาณผลกระทบทาง เศรษฐกิจจากการดำเนินกิจการอุตสาหกรรมยัง
ไม่ขึ้นกับระยะทาง แต่ขึ้นอยู่กับคุณภาพและปริมาณของทรัพยากร และผลผลิตของพื้นที่ชนบทโดยรอบ

Thesis Title The Study of Economic Impact Generated by Industrial
 Enterprises in Urban Chiang Mai on Its Rural Areas
Name Miss Walabha Chavalbharith
Thesis Advisor Dr.Daranee Tavilpipatkul
Department Urban and Regional Planning
Academic Year 1986

ABSTRACT

The study of the economic impact of Urban Chiang Mai on its rural areas can be done by investigating the income generated by industrial enterprises in the city. The economic impact (direct, indirect and induced) generated rural areas through the spendings of factories, urban and rural residents has been calculated by employing economic-base model and multiplier analysis. The time-distance criterion is used to classify rural areas into 3 zones : half an hour, one hour, and one hour and a half from the city.

The findings in the research indicate that the industrial enterprises especially the industries correlated with tourism in Urban Chiang Mai tends to create more favorable than unfavorable impacts on its rural areas. It can be seen from the findings that if the factory spends one baht in zone 1, about 0.74 baht will be created from this spending while only 0.27 baht will be created in the city. In addition, the favorable impact does not occur correspondingly to the distance from the city but depends on the quality and quantity of the resources and products in the rural areas.

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ได้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความช่วยเหลืออย่างดียิ่งของ ผู้ช่วย -
ศาสตราจารย์ ดร.ดารณี ฤวิศพัฒน์กุล อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ซึ่งท่านได้ให้คำแนะนำ
และข้อคิดเห็นต่าง ๆ ของการวิจัยมาด้วยดีตลอด จึงขอขอบพระคุณมา ณ โอกาสนี้

ขอขอบพระคุณ เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานรัฐบาลที่กรุณาช่วยเหลือเอื้อเฟื้อข้อมูล
แผนที่ และคำแนะนำต่าง ๆ และเนื่องจากทุนการวิจัยครั้งนี้บางส่วนได้รับมาจากทุนอุดหนุน
การวิจัยของบัณฑิตวิทยาลัย จึงขอขอบพระคุณบัณฑิตวิทยาลัยมา ณ ที่นี้ด้วย

สุดท้ายนี้ ผู้วิจัยใคร่ขอกราบขอบพระคุณบิดา-มารดา ซึ่งสนับสนุนในด้านการเงิน
และให้กำลังใจแก่ผู้วิจัย เสมอมาจนสำเร็จการศึกษา

วัลภา ช่วาลภาฤทธิ์

มีนาคม 2530

บทคัดย่อภาษาไทย.....	๖
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	๗
กิตติกรรมประกาศ.....	๘
สารบัญตาราง.....	๘
สารบัญแผนที่.....	๘

บทที่

1	บทนำ.....	1
	✓ ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา.....	1
	วัตถุประสงค์ของการวิจัย.....	3
	คำนิยามศัพท์เฉพาะ.....	4
	องค์ประกอบของวิทยานิพนธ์.....	5
2	ทฤษฎี แนวความคิด และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	6
	การพัฒนากา.....	6
	✓ แนวความคิดศูนย์กลางความเจริญ.....	8
	ทฤษฎีฐานเศรษฐกิจ.....	15
	✓ การวิเคราะห์ปัจจัยเข้า - ปัจจัยออก.....	24
	✓ แนวความคิดของการวิจัย.....	28
3	วิธีการวิจัย.....	32
	ขอบเขตและข้อจำกัดของการวิจัย.....	32
	พื้นที่ศึกษา และข้อมูลพื้นฐาน.....	33
	✓ กลุ่มตัวอย่างและแบบสอบถาม.....	37
	การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	44

บทที่	หน้า
ปัญหาในการออกภาคสนาม.....	45
การวิเคราะห์ข้อมูล.....	46
1. วิธีการคำนวณผลกระทบทาง เศรษฐกิจในรูปรายได้.....	46
2. Value Added Ratios.....	52
3. วิธีการคำนวณผลกระทบทาง เศรษฐกิจ โดยผ่านกระบวนการทำงาน ของตัวคุณทวี.....	56
4 ผลกระทบทาง เศรษฐกิจจากการค้า เนิ่นกิจการอุตสาหกรรมในเมือง เชียงใหม่ที่มีต่อ พื้นที่ชนบท.....	60
การใช้จ่ายของ โรงงานอุตสาหกรรม.....	62
การใช้จ่ายของผู้อยู่อาศัยในเมือง.....	86
การใช้จ่ายของชาวบ้านในชนบท.....	88
รายได้ที่เกิดขึ้นโดย โรงงานอุตสาหกรรม.....	97
รายได้ที่เกิดขึ้นโดยผู้อยู่อาศัยในเมือง.....	102
รายได้ที่เกิดขึ้นโดยชาวบ้านในชนบท.....	103
ผลกระทบทาง เศรษฐกิจของอุตสาหกรรมในเมืองที่มีต่อพื้นที่ชนบท.....	104
1. ผลกระทบทาง เศรษฐกิจพิจารณาจากปริมาณรายได้.....	104
2. ผลกระทบทาง เศรษฐกิจพิจารณาจากค่าตัวคุณทวี.....	106
5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ.....	107
✓ สรุปผลการวิจัย.....	109
✓ การนำผลการวิจัยไปใช้ในการวางแผน.....	115
✓ ข้อเสนอแนะ.....	117
1. ข้อเสนอแนะในเชิงปฏิบัติการ.....	117
2. ข้อเสนอแนะสำหรับงานวิจัยต่อไป.....	118
✓ บรรณานุกรม.....	120
ภาคผนวก.....	124
ประวัติผู้เขียน.....	170

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	รายละเอียดของหมู่บ้านตัวอย่าง.....	41
2	Value Added Ratios สำหรับวัดดูดีบของแต่ละอุตสาหกรรม.....	52
3	Value Added Ratios สำหรับรายจ่ายประเภทอื่นของอุตสาหกรรม.....	53
4	Value Added Ratios สำหรับรายจ่ายแต่ละประเภทของผู้อยู่อาศัยในเมืองและชวบ้าน.....	55
5	จำนวนโรงงานอุตสาหกรรมแยกตามประเภทของโรงงาน ในปี 2528.....	63
6	การใช้จ่ายของ โรงงานตัวอย่างแต่ละประเภทอุตสาหกรรม.....	65
7	การใช้จ่ายของ โรงงานตัวอย่างทั้งหมด.....	72
8	รายละเอียดจำนวนคนงานในโรงงานตัวอย่าง.....	74
9	จำนวนคนงานแยกตามประเภทอุตสาหกรรมตัวอย่าง.....	76
10	จำนวนร้อยละของการซื้อวัตถุดิบของแต่ละโรงงานตัวอย่าง.....	78
11	จำนวนร้อยละของการซื้อวัตถุดิบแต่ละประเภทอุตสาหกรรม.....	80
12	จำนวนร้อยละของการจำหน่ายสินค้าของแต่ละโรงงานตัวอย่าง.....	82
13	จำนวนร้อยละของการจำหน่ายผลผลิตแต่ละประเภทอุตสาหกรรม.....	84
14	การใช้จ่ายในพื้นที่ศึกษาของผู้อยู่อาศัยในเมือง.....	86
15	การใช้จ่ายในพื้นที่ศึกษาของชวบ้านในโซน 1.....	90
16	การใช้จ่ายในพื้นที่ศึกษาของชวบ้านในโซน 2.....	91
17	การใช้จ่ายในพื้นที่ศึกษาของชวบ้านในโซน 3.....	93
18	การใช้จ่ายในพื้นที่ศึกษาของชวบ้านตัวอย่างทั้งหมด.....	94
19	รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา โดยโรงงานแต่ละประเภทอุตสาหกรรม.....	98
20	รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา โดยโรงงานอุตสาหกรรมในจังหวัดเชียงใหม่.....	101
21	รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา โดยผู้อยู่อาศัยในเมือง.....	102

ตารางที่		หน้า
22	รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา โดยชาวบ้านในแต่ละโซน.....	103
23	รายได้ที่เกิดขึ้นในพื้นที่ศึกษา โดยชาวบ้านตัวอย่างทั้งหมด.....	104
24	จำนวนรายได้ที่เกิดขึ้นในเมืองและชนบทโดยโรงงานอุตสาหกรรม.....	105
25	ค่าตัวคุณทวีที่เกิดจากกำไรใช้จ่ายของโรงงานอุตสาหกรรม.....	107
26	ค่าตัวคุณทวีที่เกิดจากกำไรใช้จ่ายของผู้อยู่อาศัยในเมือง.....	108

ลํารับญแผนทํ

แผนทํ		หน้
1	เขตการปกครอง	34
2	โครงข้ายคมนาคม	36
3	ระดับความสูงของพื้นทํและเล้ันทางคมนาคม	38
4	ขอบเขตพื้นที่ศึกษา	39
5	ที่ตั้งหมู่บ้านตัวอย่าง	40
6	ที่ตั้งโรงงานตัวอย่าง	42